

DEMOKRACIJA

Leto XI. - Štev. 18

Trst - Gorica, 3. maja 1957

Izhaja vsak petek

Dva praznika: praznik dela in praznik osvoboditve

V običajnem časovnem razmaku šestih dni smo tudi letos, kakor vsa poveljna leta, praznovali dva pomembna dneva: 25. aprila državni praznik osvoboditve izpod fašističnega jarma in nacistične okupacije, 1. maja pa mednarodni praznik dela. Kakor sta si ta dva praznika časovno blizu, tako sta si blizu tudi po svojem pomenu, po opominu, ki nam ga prvi pomeni, in po pozivu, ki nam ga drugi označuje.

Praznik dela je bil proglašen še v časih, ko delo še ni bilo spoštovano, ko sta štela samo visoki, večinoma podedovani socialni položaji in bogastvo ter so bili posebno ročni delavci izpostavljeni nesmišljenemu izkoriščanju. Zato so proglašili en dan v letu za svoj praznik, za praznik dela, in na ta praznik so si ponavljali zaobljubo, da bodo delu priborili čast in oblast.

Veliko let je že preteklo od tedaj. Od prvotno prepovedanega praznika, ko so policisti stikali za letniki, ki so pozivali na prvomajsko proslavo, in so lovili udeležence prvomajskih proslav, je že med obema svetovnima vojnima v mnogih državah ta dan postal zakonito določen in splošno priznan praznik dela. Po drugi svetovni vojni se je ta običaj še močnejše razširil. Lani ga je n. pr. počastil z velikim govorom in svečanim cerkvenim obredom sam sv. oče, poglavar vesoljne katoliške Cerkve.

Namen, zaradi katerega je bil ta praznik proglašen in so ga delavci začeli spoštovati, je torej danes vsaj splošno priznan, čeprav ni še končno uresničen. Socialna enakopravnost, socialne reforme, pravično in pošteno plačilo za opravljeno delo, odprava izkoriščanja, onemogočanje brezdelnega kopičenja bogastva, spoštovanje vsakega umskega in ročnega delavca kot enakopravnih in ustvarjajočih članov človeške družbe, vse to so gesla, ki jih imajo zapisana v svojih programih vsa gibanja in stranke, ki hočejo veljati za sodobne in računajo za bodočnost. Upijajo se jim samo maloštevilni, ki se, čeprav izumirajoči, še vedno ne morejo odtrgati od svoje zaostalosti v preteklosti.

Prvi maj torej danes ne slavimo več toliko zato, da bi se ob tej priložnosti trudili pridobiti za njegovo osnovno idejo nove privržence, ki bi sprejeli in proglasili njegova gesla za svoja. Mnogočje so te zahteve že zapisane na zastave svojih gibanj, najdemo jih zapisane v ustavnih sodobnih držav, mnoge obstoječe vlade so jih sprejele v seznam svojih nalog in v programe svojega dela. Dovolj je torej takih, ki pravijo, da je 1. maj tudi njihov praznik. Nastaja pa vprašanje, do kod so vsi ti, in z njimi seveda mi vsi, ki smo pri tem prizadejni, tudi napredovali v vsestranskem uresničevanju prvomajskih zahtev, ki je še najbolj jedrnat zapovedan v pozivu »Delu čast in oblast«. V sedanjih okoliščinah, ko so osnovne delavske težnje tako splošno priznane, je torej prvi maj predvsem dan, ki nam vsako leto enkrat nudi priložnost, da premerimo opravljeno pot ter ugotovimo, v koliko smo napredovali, kdo se je bolje in smotrnejše približeval uresničenju prvomajskih ciljev, kje so bile pogrške, in ali ni kdo upravičeno delavske težnje izkoristil zato, da bi jih sam kasneje še nasilneje tlačil. Če vidimo, da smo bili pri tem morali zapeljani ali smo celo sami kazali krivoto pot, da smo se ogrevali za krive ideje in verjeli glasnim, toda krivim apostolom, potem moramo iz tega izpustiti posledice ter preusmeriti svoje napore.

Ce kdaj, potem je letos, po dogodkih na Poljskem in Madžarskem, prilika in potreba, še več, za mnoge krvava nužnost, da napravimo takšno bilanco. Ali je delo res na oblasti tam, kjer delavec ne sme stavkati, kjer življenjska raven pada, namesto da bi rastla, kjer ni svobode sindikalnega organiziranja, kjer vlade v krvi in s tujo vojaško pomočjo dušijo izraze in obupne izbruhe nezadovoljstva množic ročnih in umskih delavcev? Namenoma smo rekli množico ročnih in umskih delavcev, kajti prav ti so se povezali v tako tesno skupnost, da bi si kaj takega še pred dvajsetimi leti le težko predstavljali. Marx in Engels sta računala s takšno možnostjo kvečjemu pri gibanjih, ki bi se borila za uresničenje njihovih idealov in, če bi mogla, bi se verjetno v grobu obrnila, ko bi videla, da se takšne množice danes zgrinjajo prav v odporu proti tistim, ki pravijo, da vladajo po njunem evangeliju. In če bi se obrnili mrtvi, ali ni že skrajni čas, da se obrnejo živi, če so se obrnili tisti, ki so s tem tvegali vse, svoje položaje, imetje in življenja, ali ne bije že 12. ura vsem tistim, ki ne bi mogli prav nič, a se v svobodnem svetu še danes udejnjevajo krivim mulikom in krivim glasnikom? Upajmo torej, da so si vsaj nekateri izmed njih na letošnji prvi maj iskreno izprašali vest in so dosledni zaključeno sprejeli potrebni sklep.

In če se končno uprašamo, kako je sploh lahko prišlo do tega, da sta bila misel in program prvomajskih najbolj izgrana prav tam, kjer bi morala slaviti svoje zmagoslavje in kjer se ji danes na zunaj proslavlja tako, kot nikjer drugje v svetu, potem spoznamo, da nam praznik osvoboditve daje na to uprašanje naj-

boljši odgovor. Tu se ideji obeh praznikov družita in povezuje v celoto. Praznik zmage nad fašističnim in nacističnim totalitarizmom v Italiji nas je opomnil, da brez svobode, brez kritike in možnosti uveljavljanja svojih nazorov in zamisli, ne glede na to, ali je to trenutni oblast v državi prav ali ne, ne more biti napredka, ne more biti zadovoljstva. V tem primeru ni nikogar, ki bi pokazal na napake, ki bi zavrl in preusmeril vladni voz, ko zaide na napačno pot, ki je vladni ne odobravajo, ne sprejemajo za svojo in jo obsojajo, ker jim škoduje. Voz, ki drvi po njej, pa jih mečka in gazi.

Gledan s tega zornega kota ima vsakodnevni državni praznik osvoboditve ne samo italijanski, temveč širši in splošni pomen. Posebno letos, v zvezi z omenjenimi dogodki v Srednji Evropi, je ta še pomisl.

Prvi maj na Poljskem

V Varšavi je med prvomajsko manifestacijo prišlo do spopadov med visokošolci ter policijo in delavsko milico.

Policija je ukazala visokošolcem, naj ne nosijo v spremljevalni »Nočemo biti diplomiranci brez delas. S tem so očitno mislili na brezposelnost, ki je zavzela v deželi precejšen obseg. Mladinci se po zahtevi niso hoteli ukloniti ter so transparent obdržali. Nato so se pa komunisti hoteli s silo polastiti mladinskega transparenta, da bi ga na ta način odstranili. Prišlo je do spopada, v katerega je posredovala policija, ki je pri tem uporabila gumijevke.

Predsedniške volitve v Avstriji

V nedeljo 5. maja, torej pojutrišnjem, bodo v Avstriji volili novega državnega predsednika. Volivci bodo izbirali med dvema kandidatom, sedanjim podkanclerjem dr. Schaerfom, ki je predsednik stranke Socialistične stranke, ter dr. Denkom, znenim zdravnikom za rakasta obolenja in skupnim kandidatom Ljudske stranke in tako imenovane »stranke svobode«, v kateri se zbirajo nacionalistični elementi.

Za avstrijske politične razmere je značilno, da obe stranki prikazujeta svoja kandidata kot nadstrankarske osebnosti, ki naj bi jamčile, da bo predsedniška funkcija tudi v bodoče v rokah osebe, ki bo ščitila samo državni interes. Dejansko pa velja ta označba veliko bolj za dr. Denka, za katerega se je Ljudska stranka (kubiška) odločila prav zaradi tega, ker računata, da Avstriji radi vidijo na čelu države strankarsko neodvisnega moža, ki uživa v primeru dr. Denka tudi velik ugled v mednarodnih znanstvenih krogih. Poleg tega je treba obenem priznati, da Ljudska stranka ni imela v svojih vrstah osebe, ki bi bila tako splošno priljubljena, da bi stranka z njo lahko nastopila ne predsedniških volitev kot s svojim stran-

Kaj se plete v Jordaniji?

Dobro premišljena sovjetska igra - Komunistične infiltracije v državni upravi in vojski

Ko smo ob kraljevem državnem udaru v Jordaniji govorili na tem mestu o tej arabski državi, smo rekli, da s prvimi kraljevim uspehom položaj še ni uršen. To se je tudi izkazalo. Prvi po kralju imenovani načelniki vojske so drug za drugim zbežali v Sirijo, prvi vladi, ki je bila še sad vsaj navideznega sporazuma z levičarsko, Egiptu in Sovjetski zvezi naklonjeno opozicijo, je sledila druga, ki ima neprikrito obeležje diktature. Jordanija še vedno preživlja težke dneve, ki ne vzemirajo samo nje, temveč tudi sosed in mir v svetu. To, kar se dogaja v Jordaniji, pa je verem odraz napete borbe za vpliv, ki se zdaj odigrava na Srednjem vzhodu, kakor tudi posebnih okoliščin, v katerih se je znašla ta mlada država po ustanovitvi Izraela.

Jordanija je dobila svojo neodvisnost leta 1946, in sicer je obsegla ozemlje bivšega Transjordankega mandata. Kot izrazito svoji tvorbi so ji Britanci organizirali in financirali še danes najhujšarnejšo arabsko armado, tako imenovano Arabsko legijo. Prebivalstvo so tvorili skoro izključno nomadski Beduini. Leta 1948, po umiku Britancev iz Palestine, je ta vojska zasedla velik del vzhodne Palestine. S tem se je Jordanija razširila čez Jordan in je vključila v svoje meje njegovo dolino. V novo pridobljenem ozemlju je bilo nekaj večjih mest, na deželi je bilo močno zastopano poljedeljsko prebivalstvo. Skupno z begunci iz Izraela je ta novi, v vsem pogledu naprednejši in zrelejši element dobil v državi večino. Toda beduinski vojščaki so še vedno ostali odločeni činitelj.

Nit neposrednih dogodkov, ki so jo sprožili, se je začela odvijati pred približno šestimi meseci. Angleži, ki so podcenjevali moč in vlogo novega palestinskega elementa v Jordaniji, so hoteli pripraviti državo, da bi pristopila k njihovu Bagdadskega pakta. Na njihovo veliko presenečenje, a tudi na presenečenje samih Jordancev, se je pa pokazalo, da so se množice s presenetljivim navdušenjem odzvale Naserjevemu pozivu za arabsko solidarnost in protizahodno usmeritev. Seveda so to bile mestne poulične množice. Vlogo je igral tudi denar, ki ga je Ibn Saud tedaj še dajal v te in ne — kakor bomo kasneje videli — današnji namen.

Pastirski Beduini so v svojih oddaljenih in raztresenih seliščih sicer ostali takšni, kot so bili prej, toda pritisk na vlado in kralja so lahko uspešno izvajale samo množice, ki so demonstrirale po mestih in v prestolnici. Ko je kralj Husein spoznal, da solidarija z njimi celo precejšen del mladih častnikov Arabske legije, se je moral ukloniti zahtevam tistih, ki so kričali, da je za Jordanijo edina rešitev v čim tesnejši povezavi z Egiptom in Sirijo. Tudi na volitvah so zmagali skrajneži. In teko je Sulejman Nabulsi, vodja levičarskega bloka, ki je imel večino v parlamentu, postal predsednik vlade, naserjevsko usmerjeni generalni major Ali Abu Nuwar pa načelnik glavnega stana jordanjske vojske. Jordanija je odpovedala zavezniško pogodbo z Veliko Britanijo. Nikogar ni bilo, ki bi se upal, da bo zopet prevladal vpliv beduinskega dela prebi-

valstva ali da bo mladi kralj Husein lahko odločilno posegel v razvoj.

Toda razmere so se začele spreminjati. Vlada Saudske Arabije je potoval v Združene države, kjer je uvidel, da lahko sprejme ameriško pomoč, ne da bi s tem izpostavljali nevarnosti neodvisnost svoje države. Nasprotno. Uvidel je, da bi lahko postal vodilna osebnost skupine resnično samostojnih arabskih držav, katerim grozi, da ju Sirija in Egipt potegneta v odvisnost od Sovjetske zveze. Ta nova usmerjenost je sovpadala z že od prej obstoječimi težnjami jordanjskega kralja Huseina, ki je bil tudi dovolj pameten, da je videl, kam merijo komunisti s svojim podžigalnim množic. Pri vsem je začelo vreti tudi v Arabski legiji, kjer so levičarsko in naserjevsko usmerjeni častniki začeli odstranjevati kralju zveste častnike beduinskega porekla. Pojavila sta se torej dva elementa, eden zunanje političnega, drugi pa notranje političnega značaja, na katera bi se kralj lahko oprl.

Veter brije

Prav tako kot kralj, je budno spremljal položaj tudi ministrski predsednik Nabulsi. Ugotovil je, kakšen veter veje, in hotel ga je ustaviti. Pred približno tremi tedni je predložil kralju listo 27-ih višjih, kralju zvestih državnih funkcionarjev, ki naj bi jih kralj odstavil. Kralju zvesti častniki so obenem opozorili Huseina, da oklope edince, ki jim poveljujejo nje-mu nasprotni častniki, že obkoljujejo prestolnico. Če je hotel kralj rešiti sebe in preprečiti katastrofo, je moral postopati. Prisilil je Nabulsi, da je odstopil, odstavil je generala Ali Abu Nuwarja. S pomočjo svojih Beduinov in njihovih sinov, ki služijo v Arabski legiji, mu je uspelo obvladati položaj. Kralj Ibn Saud je takoj nakazal celoletni prispevek, ki se ga je njegova država obvezala plačevati Jordaniji v trenutku, ko je Jordanija odpovedala zavezniško pogodbo z Veliko Britanijo. S tem je hotel pomagati Huseinu preko prvih težav, obenem pa je odkrito pokazal, da odobrava njegovo politiko.

Po nekaj dni trajajočih težavah in nezvestostih je končno bila sestavljena nova vlada, katere značaj je odkrival, da kralj ni imel namena gnati spor na nož. Predsednik vlade je bil 63-letni, izrazito protibritansko usmerjeni dr. Husein Khalid, mesto zunanjega ministra je zasedel odstavljivi Nabulsi in v vladi sta bila še dva nekdanja ministrska predsednika, Said el-Mufti in Fawzi el-Muki. V stvari je torej to bila koalicijska vlada.

V par dneh pa je postalo jasno, da se skrajneži, katerih predstavniki so sedeli tudi v vladi, ne nameravajo odrediti svojim ciljem, med katerimi je bila tudi odstranitev kralja ter ustanovitev sirsko-jordanjsko-egiptovske federacije. Po vsej državi so začeli organizirati bučne demonstracije. Zahtevali so odstavitev protikomunističnih funkcionarjev, nevtralnost, rehabilitacijo kralju nasprotnih častnikov in zavrnitev Eisenhowerjeve doktrine. Od kralja imenovani načelniki glavnega stana vojske so eden za drugim zbežali v Sirijo.

In zopet je kralj moral poseči po izrednih ukrepih. Khalidjeva vlada, ki je bila notranje neenotna, je odstopila. Ob podpori Beduinov in vojske, ki mu je v glavnem ostala zvesta, je kralj proglasil obredno stanje. Sestavo nove vlade je zapel Hašemu. Hašemova vlada se je naslonila na vojsko, ki je dobila pod svojo oblast tudi policijo, upravo po državi pa so prevzeli guvernerji. Glavne levičarske voditelje so aretirali ali pa jih prisilili na hišni zapor. Kralju zveste uradnike, ki jih je Nabulsi odpustil, so postavili na stara mesta, prav tako so popravili krivice, ki so jih utrpeli kralju zvesti častniki. Precej kraljevih nasprotnikov je zbežalo v sosednje države.

Kralja Huseina sta pri tem moralno podprla njegov bratranec, iraški kralj Feisal, Ibn Saud pa mu je pisal pismo, s katerim je odobril njegove ukrepe ter ga je pozval na sestanek. Tako je nova skupnost arabskih držav, ki se nečesto udejnjevajo, v Moskvi in nočejo biti njena igrača, postala stvarnost.

Taloni so torej bili dogodki na Srednjem vzhodu, ki so zopet postavili na kocko mir v tem delu Sredozemlja in morda tudi v svetu. Za demonstrant, ki so hoteli strmoglaviti Huseina, sta namreč stali Sirija in Egipt, za tema pa Sovjetska zveza. Husein pa je imel ob svoji strani Irak in Saudsko Arabijo, brez katerega pomoči bi sirska vojska gotovo vdrila v Jordanijo, kakor je to tudi grozila. Vse to pa najbrž ne bi zaleglo, da niso v skladu s svojimi težnjami tudi Združene države, ki so opozorile, da ne bi mogele mirno gledati, če bi bila kršena ozemeljska suverenost in nedotakljivost Jordanije. Ob podpori vseh teh sil je kralj Husein dobil tudi drugo rundo v borbi za ohranitev neodvisnosti svoje dežele in svojega prestola. Sovjetska zveza in njeni tamkajšnji sateliti pa so utrpeli poraz. Vključno temu pa je še prezgodaj, da bi lahko napovedali, kakšen bo končni izid boja za oblast in vpliv v tem delu sveta.

SKUPNO TRŽIŠČE

5. POKLICNA RAZDELITEV PREBIVALSTVA

Zadnjič smo si v našem sestavku ogledali delež gospodarsko aktivnega prebivalstva v skupnem prebivalstvu šestih držav, članic Skupnega tržišča. Videli smo, da dosega delež gospodarsko zaposlenih oseb v Zahodni Nemčiji 50 odstotkov, v Nizozemski 40,2 odstotka, povprečno za vseh šest držav pa 45 odstotkov skupnega prebivalstva.

Kako pa so bile te osebe razpodeljene po posameznih glavnih panogah gospodarstva? V letih 1950-55 je bila slika približno naslednja:

V:	je bilo zaposlenih:
kmetijstvu	22 milijonov
industriji in rudarstvu	20 »
graditeljstvu	5 »
trgovini	5 »
prometu	4 milijoni
javnih službah in zasebnih uslužnih dejavnostih	11 milijonov

Vidimo torej, da je tudi v Zahodni Evropi kmetijstvo še vedno tista panoga gospodarske dejavnosti, v kateri je zaposlenih sorazmerno največ ljudi. Tesno nam sledita industrija in rudarstvo. Pri vsem tem pa se v kmetijstvu udeležuje komaj ena šesta tretina vseh zaposlenih oseb, kajti močno so zastopane tudi druge gospodarske dejavnosti, katerih vedno večja obsežnost je značilna za višje razvita gospodarstva. To so predvsem trgovina, promet, javne službe in zasebne uslužne dejavnosti. V bodoče je predvidevati, da bo delež v kmetijstvu zaposlenih še bolj padel, povečal pa se bo delež zaposlenih v industriji in sorazmerno še bolj delež zaposlenih v prometu, javnih službah in

zasebnih uslužnostih dejavnostih, kar bo posledica višje življenjske ravni.

Glede načina zaposlitve je slika naslednja:

neodvisnih je bilo	17 milijonov
v odvisnem delovnem razmerju	46 »
v družinskem podjetju	7 »
je sodelovalo	7 »
neopredeljeni so ostali	3 milijoni

Omenjeni podatki, ki veljajo za leta 1950-55, nam torej kažejo, da je v šestih državah Skupnega tržišča bilo v odvisnem delovnem razmerju nad 63 odstotkov ali skoraj dve tretjini zaposlene delovne sile, nekaj nad 23 odstotkov ali skoraj ena četrtna delovne sile je bilo neodvisnih, skoraj eno desetino pa predstavljajo družinski člani, ki sodelujejo pri skupnem gospodarskem udejstvovanju.

V zaposlenosti razporeditve delovne sile so med posameznimi članicami Skupnega tržišča velike razlike. Razen za Italijo, ki šteje trenutno okrog 2 milijona brezposelnih ni zaposlitev v ostalih državah noben težak problem. Francija, Zahodna Nemčija, Belgija, Nizozemska in Luksemburg preživljajo dobo polne zaposlenosti in celo uvažajo tujo delovno silo, vsaj za nekatere panoge gospodarstva. Naraščanje števila starejših oseb, ki so že preživele dobo svojega gospodarskega udejstvovanja, spremljano z manjšanjem števila rojstev, kar smo že omenili v prejšnjih oddankah, prispeva k temu pojavu. Ob sicer naraščajočem številu prebivalstva je sorazmerni delež razpoložljive delovne sile vedno manjši. Krajša se tudi doba zaposlitve, deloma zaradi vedno daljše priprave, strokovnega izobra-

(Nadaljevanje na 2. strani)

Zasedanje Atlantskega sveta v Bonnu

Včeraj je v Bonnu začelo zasedanje Atlantskega sveta, na katerem razpravljajo o zahodni obrambi, in to zlasti v zvezi s propagando, ki jo je sprožila Sovjetska zveza proti atlantski obrambi. Nemčije. Delovni spored zasedanja obsega nadalje razpravljanje o sovjetski napadni politiki, nemškem zedinjenju, nadzorstvu nad atomskim orožjem in gospodarskim sodelovanjem atlantskih držav.

Dosedanji tajnik Atlantske zveze, lord Ismay, ki mu zdaj poteka poslovna doba, je pred začetkom zasedanja izjavil, da se bodo vse atlantske države morale posvetovati o dobavi atomskega orožja. To orožje bi Evropa lahko dobila v roku 18 mesecev do treh let. Ismaya bo na tajniškem mestu nasledil belgijski zunanji minister Spaak, velik pobornik evropske in zahodne enotnosti.

Ameriški zunanji minister Dulles se je že en dan pred otvoritvijo zasedanja posvetoval z Adenauerjem ter britanskim in italijanskim ministrom. Z zahodnonemskim kanclerjem je razpravljaj predvsem o vprašanju atomske oborožitve. Pravijo, da je pozval zahodnonemsko vlado, naj skrbí za obrambo ter ne polaga velike važnosti na morebitne volilne posledice. Socialni demokrati, ki bodo na letošnjih nemških parlamentarnih volitvah glavna opozicijska stranka, namreč nasprotujejo Adenauerjevi obrambni politiki. Vprašanje pa je, ali bo Adenauer poslušal ta Dullesov svet, kajti zanj je vsekakor važno, da zmaga na volitvah.

Sovjetski instruktorji v Egiptu in Siriji

Glasnik angleške vlade je izjavil, da so države sovjetskega bloka v zadnjem času poslale v Egipt in Sirijo številne tehnične in vojaške svetovalce, ki vežbajo tamkajšnje oborožene sile v rabi orožja, ki so ga poslali Sovjeti in njihovi zavezniki. Videti je tudi, da sovjetski blok po suezski krizi, v kateri se je egiptovska vojska celo pred Izraelci samo umikala, še vedno ni izgubil zaupanja v Naserja in mu s sovjetskimi ladjami pošilja novo orožje, da bi Egipt s tem nadomestil, kar je preteklo jesen izgubil.

Letalska nesreča pri Londonu

Prvega maja zvečer je pri Londonu do hude letalske nesreče. Neko letalo je kmalu po vzletu padlo na tla. 31 oseb je bilo pri tem ubitih, štiri pa so močno ožgane odpeljali v bolnišnico.

Gre za vojaško letalo, ki bi moralo odpeljati v Tripolitano skupino angleških vojakov in njihovih svojcev.

VESTI z GORIŠKEGA

Ob stavki varilcev v Tržiču ŠOLSKI IZLET V RIM

Ko so prve dni marca stopili v stavko varilci v Tržiču, da bi dosegli boljše pogoje dela in življenja, niso prav gotovo mislili, da bodo še danes stavkali. Podjetje njihovih zahtev ni sprejelo. Nasprotno, ono je proglasilo izprte še drugih svojih delavnic in nadaljnjih tisoč delavcev je ostalo križem rok.

Vsega skupaj je brez dela in kruha kakih 1.200 delavcev, katerih trdi položaj se odraža v obupnem položaju, v katerem so se čez noč znašle njihove družine. Od takrat do danes je bilo storjenih nesešteto korakov in sto poizkusov, da bi se spor poravnal in delo ter življenje zašlo zopet v normalnost. Vse zaman! Stavkujoči in podjetje stojijo trdno vsak na svojem stališču in ne želijo popustiti. Podjetje vabi delavce, stavkujoče namreč, naj se povrnejo na delo, in ono da bo takoj začelo z razpravljanjem glede njihovih zahtev, da se spor poravnata. Čim bi se stavkujoči vrnili na delo, bi podjetje preklicalo zaporo drugih delavnic in delavci bi bili vsi zaposleni, njihove družine pa s kruhom zagotovljene.

Toda delavci odgovarjajo, da ne morejo kloniti, češ da je stavka varilcev upravičena, zapora drugih delavnic pa očitno krivična, a pogoji, ki jih podjetje stavlja za začetek pogajanj, da so ponižujoči in nesprejemljivi.

Za veliko noč je podjetje pokazalo nekoliko dobre volje. Nakazalo je vsem delavcem, stavkujočim in onim iz izprti delavnic, nekaj predujma, da niso bili prazniki preveč žalostni.

Po praznikih pa so poizkusili za poravnavo težkega spora bolj pogosti in prizadevni.

Ali ne bi bilo umestno, da bi stavkujoči izbrali priliko predujma, ki ga je podjetje za veliko noč dalo, in nehali stavkati? Prepuščamo delavcem samim odgovor na to vprašanje, ker le oni poznajo in občutijo vse podrobnosti in tančice spora.

Nekaj misli

Spor kot takšen pa nam vzbuja nekaj misli o splošnem položaju odnosov med delavci in podjetniki ter o pomanjkanju učinkovite zakonodaje v stvari.

Govori in piše se o pripravah nekega sindikalnega zakona ki naj te odnose uredi tako, da ne bodo trpeli kakšnega političnega vplivanja raznih več ali manj revolucionarnih strank. Toda do tega zakona je še daleč, ker ga ne marajo prav ti, ki jim je do stavk, do izprti in sploh do navzkrižja med delavci in podjetniki. In ti so komunisti, ki se stavkujočim hlinijo in pretakajo krokodilske solze. Komunisti stremijo po revoluciji, ki naj odpravi zasebno lastnino in iniciativno ter jim izroči delavstvo v železno pest rdeče diktature, ki bi z njimi ravnala kot z državni sužnji. Znano je namreč, da sva bodnih delavskih sindikatov onstran železne zavese ni in jih tudi ne bo, dokler bo tam vladala komunistična diktatura. Zgovorno o tem pričajo dogodki na Poljskem in na Madžarskem, da ne govorimo

o razmerah v Titovi Jugoslaviji, kjer so komunistična sodišča pred kratkim sodila in na zaporno kazen obsodila precejšnje število visokošolcev, ki so lanske jeseni spregovorili in potekali tisto svobodo, ki so si jo zaželeli tudi Poljaki in Madžari.

Kaj pravi o delu ustava?

Italijanska republikanska ustava se z vprašanjem dela, delavcev, podjetnikov in sploh z zadevo gospodarskih odnosov med državljanji bavi v 4. členu, zlasti pa v posebnem III. poglavju, ki vsebuje člene od 35. do 47.

Četrty člen ustave pravi, da republika priznava vsem državljanom pravico do zaposlitve in ustvarja (promouve) pogoje, da bo ta pravica učinkovita. »Republika — pravi 35. člen — štiti delo v vseh oblikah in aplikacijah.«

36. člen ustave pa daje delavcu pravico do mezde, ki naj odgovarja količini in kakovosti njegovega dela in ki naj na vsak način zagotovi njemu in njegovi družini svobodno in dostojno življenje.

Toda členi ustave in pravice, ki jih proglašajo, se ne zadostujejo za popolno, dejansko in učinkovito zaščito dela, delavcev in podjetnikov. Tudi podjetnikov, ker ustava priznava zasebno lastnino in zasebno pobudo (člena 41. in 42.).

Treba je sestaviti in uveljaviti urejalne zakone in pravilnike na teh splošnih ustavnih določilih, sicer ostanemo tudi v tej zadevi, približno kakor je za-

deva naše slovenske zaščite, ki nam jo 6. člen ustave priznava in vladni delaga dolžnost o njeni izvedbi, moben zakon pa je do tu še ne uveljavlja.

Zakon naj torej ureja odnose med delavci in podjetniki. Zakon sloneč na temeljnih določilih ustave, sestavljen v vseh podrobnostih tudi glede kakovosti in količine dela ter mezd. Zakon enak za vse kraje države, toda z morebitnimi krajevnimi razlikami, ker so pogoji življenja od kraja do kraja lahko tudi različni. Za vsako vrsto dela odgovarjajoče pogoje njegovega izvrševanja in plačevanja. Sodnik naj pa rešuje spore, da ne bo treba stankanja in izprti.

Komunistom seveda ta red ne diši. Toda demokratični svet, ki ljubi svobodo, red in pravičnost, ga mora doseči!

Gorica, 27. aprila 1957.

S.

Novi prefekt

V sredo 1. maja je nastopil svoje službeno mesto novi gorški prefekt g. dr. Giacinto Nitri, ki prihaja iz mesta Bari.

Novega g. prefekta pozdravljamo in mu želimo, da bi se počutil zadovoljnega v teh jezikovno mešanih krajih, kjer se bo zaradi njegove visoke službe srečal tudi z našim slovenskim življenjem. Upamo, da bo v meji zakona in dolžnosti pravično naklonjen in uvideven tudi do Slovencev.

Nagrajenci tekmovanja za dvig pridelkov

V nedeljo 29. aprila je Pokrajinsko kmetijsko nadzornišvo v gorški občinski posvetovalnici podelilo nagrade vsakoletnega kmetijskega tekmovanja, ki ga prireja pod okriljem kmetijskega ministrstva. Delitvi nagrad so prisostvovali zastopniki oblasti, predsednik Pokrajinske uprave odv. Culot, gorški župan dr. Bernardis, podprefekt dr. Loricchio, mons. Ciriotto, kvestor dr. Dattilo in drugi.

Med nagrajenci so tudi številni slovenski kmetovalci. Tako med pridelovalci koruze g. Miroslav Gulin iz Standreža; med razstavljali namiznega grozdja na VII. državni razstavi v Placenzii g. Ivan Ciglič iz Steverjana, ki je sprejel medaljo z diplomom; uprava posestva baronice Tacco v Steverjanu, ki jo vodi g. Josip Perin, je prejela diplomu s srebrno medaljo; prav tako tudi g. Anton Stekar iz Steverjana.

Pokrajinsko kmetijsko nadzornišvo v Gorici je doseglo na I. evropski sadni razstavi v Veroni diplomu z veliko zlato medaljo z naslednjo utemeljitvijo: »Goriški pokrajini, ki je sadjarsko središče in v stalnem razvoju, velja še prav posebno odlikovanje v priznanje visoke kakovosti in novih vrst breskev ter drugih vrst tipizirane površine.«

Odlikovanji so bili med drugimi tudi naslednji sadjarji iz Steverjana: gg. Ci-

glič Ivan, Humar Anton, Klanjšček Avgust, Klanjšček Stanislav, Komic Franc, Komjanc Karel, Komjanc Josip, Maraz Ignacij, Stekar Anton, Uprava baronice Tacco, vrtnarji pa gg.: Brajnik Andrej, Marvin, Friderik, Pavletič Josip, Zavadlav Viljem, vsi iz Standreža ter Petjejan Josip iz Sovodnj.

Vsem nagrajencem naše iskrene čestitke!

„Primorski dnevnik“ laže

»Primorski dnevnik« od 21. aprila po svoje ponovno o stališču SDZ in njenih izvoljenih predstavnikov v gorškem občinskem in pokrajinskem svetu glede nekaterih točk dnevnega reda tistih svetov in glasovanja na njih.

»Ne glede na to, da ni »Primorski dnevnik« poldnevnik našim slovenskim in demokratičnim izvoljenim predstavnikom lokalne, kar se tiče njihovega zadržanja, nastopa in glasovanja pri posameznih točkah, ki pridejo na razpravo in na glasovanje, ker je »Prim. dnevnik« pač glasilo komunistov, lahko bi tudi rekli italijanskim komunistov, priobčujemo v vednost javnosti sledečo laž, ki jo je »Prim. dnevnik« od 21. aprila prinesel z namenom, da škodi ugledu SDZ in njenih izvoljenih predstavnikov. »Primorski dnevnik« piše namreč, da je dr. Siliglo glasoval v občinskem svetu skupno s svetovalci Krščanske demokracije za povišanje dodatnih davkov na potrošnjo.

Poročanje »Primorskega dnevnika« je krivično in iz trte izvir, ker sta oba naša občinska svetovalca glasovala proti povišanju dodatnih davkov na potrošnjo in ne verjamemo, da bosta naša svetovalca pri takem podtikanju »Primorskega dnevnika« ostala mirna in brez glasu.

Občinska seja v Sovodnjah

Dne 24. aprila t.l. so sejali občinski svetovalci v Sovodnjah in preučili nekaj tekočih poslov občinske uprave.

V začetku seje je g. župan predlagal povišanje pogrebniških stroškov, čemer pa je ugovarjal svetovalec g. Karel Cernic, ki je predlagal, da bi ostalo vse pri starem. Svoj predlog je utemeljeval, da je s smrtjo člana družine že tako in tako močno prizadeta vsaka hiša. Gospod župan je postavil Cerničev predlog na glasovanje in svetovalci so ga z veliko večino sprejeli.

Glede ostalih pristojbin pa je občinski svet sprejel naslednje načelo: za prevoz mrliča v drugo občino je plačati poizmi 1.000, v poletnih mesecih pa 3.000 lir, ker

SKUPNO TRŽIŠČE

(Nadaljevanje s 1. strani)

ževanja in študija, zaradi česar stopa mladi človek kasneje v produktivno udejstvovanje, kakor tudi zaradi težnje po zniževanju starostne meje za upokojitve, zaradi česar ljudje prej izpadajo iz gospodarskega udejstvovanja. Tiste zahodnoevropske države, ki jim ob razvijajočem se gospodarstvu zaradi tega primanjkuje delovne sile, so skušale kriti primanjkljaj s povečano zaposlitvijo žen. Verjetno pa je, da jim to že v bližnji bodočnosti ne bo zadostovalo, kakor jim delo ne zadostuje že danes, in zato si Italija, ki je glede tega v drugačem položaju, upravičeno obeta, da bo na ozemlju držav Skupnega tržišča našlo delo mnogo njenih danes nezaposlenih oseb, s čimer bi bil tudi zanjo rešen problem zaposlitve vseh delavoljnih in dela potrebnih državljanov.

Na velikonočni ponedeljek zvečer je iz Gorice odpotovala večja skupina dijakov in dijakinj višje gimnazije in ficej s slovenskim učnim jezikom na šolski izlet v Rim.

Izlet je organiziral in vodil ravnatelj g. prof. Rožič ob sodelovanju njegovih profesorjev in profesorice. Trajal je ves teden, saj so se vsi skupaj vrnili nazaj v Gorico v soboto zvečer 27. aprila.

Slišali smo nekaj udeležencev izleta, dijakov in dijakinj, ter iz njih ust izvedeli, da je izlet potekel v najlepšem redu po strogo in pestro načrtanem programu, od vožnje z vlakom do prehrane, prenočišča in ogledovanja Rima.

Vožnja ni dala niti najmanjšega incidenta: nasprotno, v tem oziru je beležiti samo veselo razpoloženje naše mladine, ki je dala svojemu veselju kar največ duška.

Prehrana je bila zdrava in obilna, saj trdijo, da so jim nosili na mizo čez cel krožnik velike kose mesa. O kakšni posebni trošnji za hrano ni bilo niti govora, in kdor je na to računal, je denar prihranil. Prenočišče je bilo tudi prijetno, udobno in snažno.

V Rimu je prenočišče in prehrano naša učeča se mladina imela v dveh skupinah na dveh krajih, in sicer v ul. Liberrana 21 in v ul. dei Colli 8. Vodstvo pa je bilo razdeljeno takole: za vse: g. ravnatelj prof. Rožič, za skupino v ul. Liberrana prof. Slavko Bratina, za ono v ul.

dei Colli prof. mons. Močnik, za dijakinje pa prof. I. Hrovatinova.

V Rimu so si izletniki, seveda vsi skupaj, ogledali razne znamenitosti in umetnine ter so prisostvovali verskemu obredu sv. očeta v cerkvi sv. Petra.

Pravi, da so v Rimu napravili več kot tri sto fotografij. To pomeni, da je bil ogled mesta in njegovih umetnin zelo zanimiv.

Čestitke

Kmečko - delavska zveza iz Steverjana Vam ob priliki 10. obletnice izhajanja Vasega cenjenega lista iskreno čestita in želi še mnogo uspehov.

ŠOLSKÉ VESTI

Ravnateljstvo liceja in učiteljska s slovenskim učnim jezikom v Gorici obvešča: vstopni izpiti ter sprejemni izpit v I. licej se bodo pričeli 6. junija t.l., zrelostni izpiti (matura) in učiteljski usposobljenostni izpiti se bodo pričeli 24. junija t.l.

Prosilci naj vložijo prošnjo do 6. maja. Vse podrobnosti glede pristojbin in šolskih listin so razvidne na razglasni deski šole.

Za vsa morebitna pojasnila naj se posilec obrne na tajništvo šole.

Roditeljski sestanek

Ravnateljstvo Strokovne šole v Gorici javlja, da bo na željo staršev v tem šolskem letu še en roditeljski sestanek, in sicer v nedeljo 5. maja ob 10-ih in en četrt v prostorih Strokovne šole v ulici Randaccio.

ŠE O ŠPORTU DIJAKOV

Dodamo k našemu poročilu o športnem udeleževanju gorških dijakov še nekaj tehničnih pripomb:

Anselmi je še zadosti dober v startu, nju, za reagirati. Vendar pa še vedno teče preveč asedeča in je zato njegov korak prekratek; trudi se mora, da bo odpravil še to napako, da bo tekel sproščeno. V skoku v daljavo je Anselmi pridobil v brzini zaleta; skače pa še vedno prenikzo, ne zna še pravilno izbrati odriava, noge in roke ne prispevajo skoro nič med letom po zraku.

Di Battista ima zelo dober odziv na višino in je ustvarjen za skoke v višino. Skoda, da ne uporablja stila »Horine« ali, kar bi bilo še boljše, stila »Albritton«; skače namreč s stilom »skarje« (t.j. Lesoden), pa še to nepravilno, ker preskoči preveč v pokončni drži, namesto da bi zleknil po strani. Če bi skakal z zgoraj omenjenim stilom, bi pridobil takoj vsaj 10 cm. Mora pa se še vedno vaditi v teku, da bo dobil ritem in pridobil na hitrosti; potem pa se bo lahko uveljavil tudi v teku čez prepreke.

Od ostalih tekmovalcev je treba omeniti še Gergoleto, ki ima tudi dober odziv v višino; če se bo vztrajno vadil, bo dosegel še lepe uspehe.

Dr. Kr.

ŠMRTNA KOSA

V ponedeljek popoldne 29. aprila je nenadoma umrl v Gorici znani vinski trgovec g. Anton Abuja, oče ugledne Abujeve družine, kateri s tega mesta izrekamo naše iskreno sožalje.

NOVICE IZ SLOVENIJE

PROIZVODNJA SOLI V JUGOSLAVIJI

Sol je tista stvar, ki je neobhodno potrebna za človeško življenje in za razne industrije. Lani so v Jugoslaviji proizvedli nekaj nad 343.000 ton soli, kar pa ne zadostuje za državne potrebe. Soli so morali lani uvoziti iz tujine 111.000 ton. Zanj so plačali pol milijona dolarjev, kar je še velika vsota za Jugoslavijo. Tudi letos bodo morali uvoziti v Jugoslavijo precejšnje količine soli, kar je zelo čudno, če se pomisli, da ima Jugoslavija možnost pridobivati ogromne količine soli iz morja.

Potrošnja soli v Jugoslaviji na vsakega prebivalca močno zaostaja s povprečjem drugih držav. Ze leta 1925 so v Norveški, če upoštevamo tudi sol, ki so jo rabili v industriji, potrošili 66,4 kg, v Franciji 33,1, v Nemčiji 31,4 kg na prebivalca. Istega leta je znašala potrošnja soli v Jugoslaviji 22 kg na osebo. Leta 1953 pa je znašala potrošnja soli v Jugoslaviji na vsakega prebivalca 13 kg, medtem ko se je v ZDA povišala na 114 kg na osebo.

Predvidevajo, da se bo dosegla do leta 1961 proizvodnja 633.500 ton soli na leto ali 33 kg na prebivalca. Seveda bo tudi takrat treba uvoziti iz tujine manjše količine soli.

SOČEVELJSKI RUDNIK POD VODO

Sočoveljski rudnik, katerega so otvorili Italijani leta 1935 in ki je bil po vojni obnovljen od Jugoslovancev, je sedaj pod vodo. Delavci so se zaman trudili, da bi preprečili odlivanje vode v rudnik. Skoda je seveda velika, ker bo onemogočeno popolno izkoriščanje rudnika.

Lani so iz njega izkopali 24.000 ton visokovrednega črnega premoga. Letos so nameravali izkopati 35.000 ton premoga, kar pa je sedaj zaradi poplave rudnika

nemogoče. Na suhem je ostalo še približno milijon ton premoga, katerega bodo še lahko izkoristili. Celotne zaloge premoga na tem področju pa znašajo 2,5 milijona

SVETOVNA KONFERENCA ZA ENERGIJO

Od 5. do 11. junija letos bo v Jugoslaviji svetovna konferenca za energijo, pri kateri bodo sodelovali strokovnjaki iz tridesetih držav. Do sedaj je bilo prijavljenih že 216 referatov, od katerih jih je že 183 pristopilo organizacijskemu komiteju. Celotno zasedanje bo delalo v dveh sekcijah: v eni sekciji bodo obdelovali referate o ekonomskih vprašanjih, v drugi pa o tehničnih.

DRAMSKI NATECAJ

Svet kulturno - prosvetnih zvez Jugoslavije je lani razpisal natečaj za dramo, v treh ali tudi več dejanjih. Za natečaj enodejanski dram je svet prejel kar 110 dram. Natečaj je nagradni. Za najboljšo dramo so določili premijo 250.000 din, druga nagrada pa znaša 150.000 din. Za enodejanske drame pa so določili sledeče premije: za prvo 80.000, za drugo 60.000 in za tretjo 40.000 din.

PROMET

SKOZI KOPRSKO PRISTANIŠČE Promet skozi koprsko pristanišče se stalno veča. V marcu letos je znašal promet skozi pristanišče 2657 ton ali več kakor v prvem tromesečju lanskega leta. V prvem tromesečju letos je znašal promet skozi koprsko pristanišče 6002 toni ali dvakrat več kakor lani.

Kar se tiče pomikov, jih je šlo lani skozi pristanišče v prvem tromesečju 26 tisoč, v istem obdobju letos pa skoro 35 tisoč.

GOSPODARSTVO

TRTNA PLESNOBA ALI OIDIUM

To za grozde tako nevarno bolezen je prvi ugotovil angleški vrtnar Tucker v njegovem cvetličnjaku, kjer je gojil med drugim tudi trto, ker na prostem v Angliji ne uspeva. Bolezen je imenovani ugotovil leta 1948 in od takrat se je ta bolezen razširila precej neglo po vsej Evropi, koder trta uspeva. Bolezen se pojavlja rajše v toplejših krajih in ne potuje za svoj razvoj veliko vlage. Napada vse zelene dele vinske trte, to je listje, mladke ter grozde.

Bolezen izgleda, kakor da bi bil posut bel prah, ki pa predstavlja gmot glivic, ki snkajo sok iz listov oziroma mladik ali grozdja. Bolezen povzroča največjo škodo v poznem poletju, ko napada grozde. Če bolezen ob takem času ne preprečimo ali takoj zatremo, nam lahko napravi veliko škodo. Napadene jagode s plesnobo ne morejo dobelet in razpokajo, to pa povzroča poznejše, ko grozde začne dozorevati, gnitje jagod, kar ima za posledico kvarnost vinskega pridelka. Zato moramo bolezní posvetiti vso potrebno pažnjo. Sredstvo proti tej bolezni je žveplo, bodisi v prahu ali pa škropilno žveplo (zolfo bagnabile).

Prvo žveplanje opravimo, ko dosežejo trtni poganjki 10 do 15 centimetrov. To žveplanje lahko opravimo bodisi s prašnim ali škropilnim žveplom. Bolj priporočljivo pa je prav to prvo žveplanje opraviti s škropilnim žveplom, ker ostane več časa na trti, tudi če medtem dežuje, ker vsebuje tudi neko lepilno sredstvo, ki preprečuje izpiranje po dežju. Za prvo žveplanje rabimo čisto žveplo, brez prsmi modre galice ali prahu Caffaro, ker ob prvem žveplanju se še ni bati peronospor. Škropilna žvepla pa s prodaji raznih vrst; dobijo se v kmetijskih konzorcijih in na zavojih je zabeležena količina odstotka. S prašnim žveplom pa žveplamo z žveplalnikom in ne z žakličcem, kakor je to bilo nekdaj v navadi in kar je le potrata žvepla. Pozneje v poletju, ko bomo škropili trte proti peronospori, bomo vsakokrat dodali potrebno količino škropilnega žvepla. S tem prihranimo se-

veda na delu.

Ob veliki vročini moramo odstotek škropilnega žvepla znižati na najmanjši odstotek, ker bi nam sicer ožgalo listje in grozde. Škropilno žveplo uporabljamo pa le do časa, ko so jagode približno polovico debele, ker ob tem času pričnejo jagode dobivati tako imenovano smoko, zaradi česar tekočina ne obstane na jagodi. Po tem času bomo žveplali z žveplom, kateremu dodamo deset do dvajset odstotkov prahu Caffaro in na ta način obvarujemo grozde poleg oidioma tudi pred peronosporo. Ta pozna žveplanja opravljamo le po potrebi, t.j. če opazimo, da plesnoba napada grozde.

Ob toplih poletnih dneh moramo žveplati le proti večeru ali v zgodnjih jutranjih urah, ker bi v nasprotnem slučaju ob hudi vročini lahko povzročili škodo, ko bi se žveplo prehitro zažgalo. Žveplanje z žveplalnikom opravimo pravilno od obeh strani trte in ne preveč izdatno. Prav je, da že pred prvim žveplanjem trte očistimo nepotrebnih izrastkov. Seveda ne bomo očistili mladih trt do treh let starosti, ker take trte pustimo rasti z vsemi poganjki, da se okrepijo v koreninah in tako ustvarijo podlago za nadaljnje življenje.

Zgodnje čiščenje trt je tudi praktične vrednosti, ker takrat imamo večji pregled kakor pozneje, ko je trta močno razrasčena in zato tudi delo bolj oteženo. NA VRTU — Od marsikaterega kmetovalca smo že slišali, da mu zelenjava na vrtu, zlasti solate, kar čez noč izgine, in si ni vedel razlage: to so polži, ki zlezajo čez noč na površje in glodajo rastlinice, ki so jim bolj slastne.

Proti polžem je borba lahka. Na vrtu postavimo vabe, in sicer majhne kupčke strupa Limanex. Najbolje je, da postavimo kupček na kako desčico ali opeko in pokrijemo s strešnim korcem. To zavarovanje je potrebno, da bi trup ne povikala perutnina, ki bi se slučajno podala na vrt, in pa tudi, da zavarujemo pred dežjem oziroma mokroto sploh. »Limanex« dobimo v prodaji v kmetijskih konzorcijih.

DESETLETNI OBRAČUN

Gospodična je položila svojo torbico na kavarniško mizo poleg nedotaknjene skodelice kave. Torbica ni odkrivala posebnosti. Rdeče kožne usnje s posrebrnjem in ročajem. Se čisto nova. Torbica je vsebovala običajno drobnarijo, ki jo ženske prenašajo s seboj: dozo za puder, barvilo za ustnice, glavnik, zrcalce, žepni robček, cigaretno dozo, rdečo usnjato listnico z nekaj bankovci in damski vžgalnik. Poleg tega pa je ležala na dnu še nekaj, česar ponavadi ne najdemo po ženskih torbica: kar je motilo idilo ostale vsebine — nabasana malokalibrska pištola.

Natakar je gospodični prinesel nekaj ilustracij, ki pa gospodični niso vzbudile nobenega zanimanja. Čakala je na gospoda. Pa ne s hrepenenjem in nestrpnostjo, kot je to navada. Ne, njeno srce je bilo prenapolnjeno vse drugačnih čustev: s sovraštvom, zagrenjenostjo in maščevanjem. Z veliko potrpežljivostjo in naporom je iztaknila v predmetu tole majhno, temno, neprijetno kavarno. Sedaj je vedela, da sam zahaja, če že ne dnevno, vendar pogosto prav tisti mož, ki ga že leta in leta zasleduje; že od taktar, ko je bil še človek, ki se ga je vse bala. Človek, ki je imel v rokah življenja tolikih ljudi.

Polkovnik tajne policije Mitja je imel taktar, pred desetimi leti, v Titovi Jugoslaviji veliko besedo. Za premožnega Slovence je to ime pomenilo smrt. Strahotno smrt v zaporih OZNE na oni strani stare ljubljanske cekarne. Krilki nedolžnih ljudi so zamirali, njihova trupla so razpadala, kdo ve kje; njihova usoda je bila kmalu pozabljena. Taktar so neke poznoletne noči privlekli pred polkovnika tudi brata gospodične, ki so ga ugrabili nekje na Primorskem, kot lovijo volkovi srnjaka po sibirskih stepah.

Ure in ure je gospodična stala v pred-sobi do samih gležnjev pokvarjenega nadežda in čakala. Nikoli ne bo pozabila tega čakanja, ki je bilo huje trpinčenje kot samo telesno mučenje. Tretji dan je končno stopil Mitja v predsobo s cigareto v ustih in s pasjim bičem v roki. Hotel je mimo čakajoče, pa se mu je postavila nasproti in zajecjala ime svojega brata. Eno samo sekundo ji je polkovnik zrl v oči. »Prekasno« je dejal. »Pred eno uro je bil ustreljen.« Odšel je. Gospodična pa se je brez glasu zgrudila na tla.

Od tedaj je minilo že polno desetletje. Gospodična je zbežala iz domovine in preživlja v tujem mestu svoje skromno življenje. Tega prizora pa ni nikoli pozabila, pozabila pa tudi ni moža, ki so ga gonili s prestole človeške pokvarjenosti. V tekmovalstvu z ostalimi hudodelci so ga izpodrinili. Samo dve poti sta mu preostali: smrt ali beg čez mejo. Izbral si je — kot vsi strahopetci — drugo pot. Gospodična je izvedela, da se skriva prav v tem mestu, in od tega časa dalje jo je prevzemala ena sama misel: kako bi se maščevala nad krvoločnem. Dolge mesece ga je iskala in končno je iztaknila zverino. V tej majhni in zanemarljivi kavarni ga bo položila na trehube.

Gospodična se je ozirala po kavarni. Pri igralni mizi sta dva delavca pošljala kovinske krogle med zapreke. V kotu je stara gospa plačala voleno jopico. Za točilnico je zehala kavarnarica. Mlad študent pa je bil zatopljen v obsežen učbenik. V to mirno družbo bo počil njen strel in jo bo zdrnil. Z grozo bodo ti mirni ljudje planili pokonci in njihova meščanska otoplost se bo zavrtela v divjo senzacijo.

Vrata so se odprla in v kavarno je stopil polkovnik. Gospodična se je grozovito prestrašila. Možakar je bil nenavaden sprememba. Starec v povojini, staromodni obleki s prestrašeni in kratkovidni mi oči, ki so se skrivale za očali, prihajal in reven. Pregledal je kavarniški prostor. Nekaj trenutkov je njegov pogled počival na gospodični, vendar je ni spoznal. Usedel se je k mali mizi, in natakar mu je prinesel kavo.

Gospodična je neopazno odprla torbico, zatipala je mrzlo kovino, ki je istočasno vzbujala vznemirjenje in tolažbo.

Se nekaj minut bo možakarju dovolila življenja. Zatopljen je ta zrl v časniki, čeprav bi mu moralo biti popolnoma vseeno, kako se svet dalje vrti.

V tem trenutku je zagrmel s ceste močan pok. Gospodična se je takoj zavedla, da je počila avtomobilska pnevmatika. Polkovnik pa je ves trepetajoč planil pokonci. Izgledalo je, da namerava z enim samim skokom pobegniti iz kavarne. Verjetno pa se je le domislil, da je njegovo ravnanje nesmiselno. Spet se je usedel, vendar svojega pogleda ni odmaknil od vrat. Preplašena divjad, ki se trese za svoje življenje; za svoje grdo življenje, ki je izgubilo sleherni blešč in vsako oblast.

Gospodična pa se je nenadoma bistveno spremenila. To človeško pokveko naj ubije? Ali naj sovraži tega strahopetca, ki se valja v blatu in moleduje za milost? Ne, njeno sovraštvo je veljalo čisto drugemu človeku: surovemu, brutalnemu nadeždu, neusmiljenemu, prostaškemu krvoloču s cigareto v ustih in bičem v roki, človeku, ki ga ni več, ki ga je življenje izbrisalo.

Polkovnik je izvelel zamazano denarnico in stikal po njej. Prebledel je. V njej je bilo nekaj malovrednih kovancev, mnogo premalo za skodelico kave v nepomembni kavarni. Poklical je natakarja in mu ponizno nekaj šepetal. Gospodična je opazovala ves prizor. Odprla je svojo torbico, izvlekla listnico in skrivoma pomignila natakarju.

»Tu je denar za kavo gospoda v kotu,«

je tiho dejala. »Ne pripovedujte mu pa, prosim, kdo je kavo plačal.«

Ne, si je mislila gospodična, ta starec ne sme umreti junaške smrti! Pok avtomobilske pnevmatike naj ga še nadalje preganja; še nadalje naj prosjači za milo-zerno kavo in mineštro, neromantično, v bedi in sramoti naj izdihne.

Odšla je, Natakar se je smehljaje oziral za njo. Zenske imajo tako mehko srce, da plačujejo zapitke revnim beračem. Kot prebrisan natakar in poznavalec življenja se mu to ne zdi nič takega, kar bi lahko vznemirjalo svet.

Dobri stari časi

O zdravljenju zob cesarice Katarine Velike leta 1725 so izdali posebno uradno zdravniško poročilo, ki pravi: »Njeno Veličanstvo so večerj odradili bolnega zoba.« Dvorni zdravnik pa je priložil še lasten osebni popis postopka, ki ga je napisal takole: »Ker je Njeno Veličanstvo večkrat tožilo o hudem zobobolu, sem sklenil, da nadlogo odpravim. Ker sem nisem bil izurjen za take posege, sem poklical na pomoč kirurga Guyona. Dva močna moža sta z rokami objela cesarico z vso silo. Lakaj pa ji je držal poje kot v kleščah. Potem je Guyon prišel vleči z vso silo. Po dvajsetih minutah trdega dela se je zob končno omajal in ga je kirurg kmalu nato tudi odstranil. Na žalost je pri tem izvelel tudi kos zobnega mesa in drobce kosti iz čeljusti.«

Od tu in tam

Ravnatelj velikega newyorškega hotela je nadziral svoje podjetje in pri tem opazil v kotu pred hotelom čistilca čevljev, ki je izgledal izredno potr. Ravnatelj ga je potepel po rami in mu bodrilno prigovarjal: »Le korajžno, prijatelj! Jaz sam sem nekdo prišel kot čistilec obutka... sedaj pa sem hotelski ravnatelj! To so Združene države! Ob tem pripovedovanju se je obraz čistilca še bolj skremžil. »Jaz, gospod ravnatelj, sem prišel kot hotelski ravnatelj... sedaj pa sem čistilec obutka! To so Združene države!«

Ameriška filmska igralka madžarskega porekla Zsa Zsa Gabor je prejela od svojega filmskega podjetja 100.000 dolarjev, da so jo ostrigli in obrili po glavi, ko je

igrala določeno filmsko vlogo. V filmu bo vidna s svojo plešo komaj dve minuti. Nagrado je posebno utemeljevala s prehladom, ki si ga lahko nakopile. »Podjetje mi je za usak las plačalo po en dolar.« Je dejala častnikarjem in dostavila, »da je to najdražje strizenje las kar jih pozna svetovna zgodovina.«

V Ameriki se razlega novo gesto, ki je na las podobno tistemu, ki ga poznamo še iz časov, ko so bili Američani med nami. Gotovo se še mnogi spominjajo malih rjavih in lahkih steklenic za pivno. Na teh steklenicah je bilo vtisnjeno gesto, naj potrošnik izpraznjeno steklenico zavrne. Sedaj pa velja isto gesto za dežnike. »Zavrzite dežnik po uporabi Do, po enkratni uporabi. Ameriški iznajditelj je

Kalitev velikonočnega slavlja

Predsednik sindikalnega odbora, Kukujev, je pospremil svoje goste k bogato obloženi velikonočni mizi in zaklical: »Prosim, ljubi prijatelji, sedite! Postregel vam bom z vsem, kar mi je Bog podelil. Kristus je tako nekdo vstal! V tem trenutku je zabnel zvonec v predsobi.

»Kdo bi neki moral biti?« se je začudil Kukujev. »Zdi se mi, da smo polnoštevilni. Hm... Oprostite, državljani, tekoj se vrnem!« S temi besedami je Kukujev odšel v predsobo — in bi se kmalu sesedel od strahu. Pred zrcalom obešalnika je stal sam partijski tovariš Merinosov in si slati plašč.

Najskrajnejše čestitke za prvi maj! je razposlano dejal Merinosov. »Prav ko sem se vračal s proslave, sem se spomnil, da bi obiskal svojega starega prijatelja Kukujeva. Prepričati sem se hotel, če ni morda zbolel. Kaj bi mi postregel s kozarcem čaja?«

Z esenco bi ti najraje postregel, si je jezero mislil Kukujev, glasno pa je veselo vzkliknil: »Seveda ti bom postregel. Zelo si me razveselil s svojim obiskom. Vse najboljše za prvi maj, kakor to pravimo po novem. Ha, ha...«

Merinosov je odprl vrata v jedilnico nastejaj in obstal kot prikovan. »Hm...« je zamrmral z mrčostjo na obrazu. »Kaj pa uganjate, dragi moj? To je vendar prava velikonočna pojedina! Verski pred-sodki, kaj? In toliko malomeščanov v gosteh! Aj, aj! Tega pa bi od tebe nikoli ne pričakoval!«

»Prosim lepo, tovariš!« je ves blede in razburjen zajecjal Kukujev. »Oprostite,

prosim, to vendar ni nobena velikonočna pojedina. To tudi niso nikakoli malomeščani...« »Kaj pa so drugače?« »Til-le?« (No, kako bi dejal, hm... majhen šod spričo prvega maja... Krožek tako rekoč... »Krožek?« »Da, da... krožek...« tako rekoč za preučevanje kakovosti naše proizvodnje. He, he...«

Merinosov se je sumljivo bližal velikonočni mizi in ves siten dejal: »Zakaj so na mizi velikonočne pottice?« »Prosim lepo, tovariš Merinosov! To vendar niso velikonočne pottice, pač pa vzorci državne slaščičarske proizvodnje. Poizkusni vzorci...« »Hm... Ze dobro. Zakaj pa stoji na tem podstavku ovčka iz sladkorja?« »Ovčka? Kakšna ovčka? To je vendar model tunkestanske ovce, ki daje najfinjšo volno...« Merinosov se je usedel.

»Morda bi zagrizli košček šunke!« »Zakaj pa prav šunko? Kakšen je to krožek, kjer udeležence tečaja gostijo s šunko?« »Prosim lepo, tečajnikov ne gostimo, pač pa pokušajo šunko zaradi ekspertize, izvedenskega mnenja. Za ugotovitve kakovosti. Ali ne bi morda na primer ugotovili kakovost tegale kaviarja? Astrahanski proizvod. Izvozno blago. Vendar bi vam pred tem priporočal analizo reagenčnega kozarčka subrovke.«

»Reagenčnega kozarčka bi pravzaprav ne odklanjal,« je zagodnjel Merinosov.

»Gosp... tovariš! Zakaj ste prenehali z analiziranjem? Tako, tovariš Merinosov, kakšna se vam zdí kakovost subrovke?« »Nekodljiva kakovost. Zdi se mi pa, da je proizvod nekoliko šibak in da vsebuje preveč pátok, ostankov.« »Vzemite, prosim, nekaj kistih jurčkov v analizo. Ti preženejo okus po ostankih. Morda bi preizkusili tudi košček mladega prašička, ki je pridelal naših kolhozov.« »Ne, pač pa bi rad preiskal kakovost ribjih konzerv, ki jih imate tam dol!«

»Državljeni, kaj posedate brez dela? Preiskujte vendar kakovost mladih prašičkov, saj jih imamo več vrst in pasem na razpolago!«

»Op-pros-tite!« je jecljaje zablebetal Merinosov. »Kaj pa imate tu na pladnju? Pirhe, kajne? Ljudski opij! Pirhi, verski predsodek, ali ne?« »Prosim lepo, kaj so jaja predsodek?« »Am-pak... am-pak... zakaj pa so po po-bar-va-ma?« »To so barvni vzorci, proizvodi anilinskega kombinata.« »Aha! No, topot pa mi dajte tisti vijoličasti vzoreček. Mercii! In še en reagenčni kozarček jerebikovca. Zdi se mi, da pri tem proizvodu nekaj ni v re-redu. Na zdravje!... In zakaj je tu tale hleketina, žolca?... Verski predsodki kalij!« »Vzorčni trepet, tovariš Merinosov. Trepet pred atomsko bombo.« »A — bomba! Se-ve-da! No, če je ta-ko, analizirajmo re-torto vodke.«

Kasno zvečer je tovariš Merinosov pri slovesu jecljal: »Tvo-jo pra-vo mi-sel sem ta-koj u-uga-mil, Ku-ku-jev. Ti i-maš vse ko-li-či-ne pro-iz-vo-d-nje v glavi... U-ustva-mil si si eks-per-im-mo-men-ta-len kabinet! Za-do-mo-vi-no bi bil rad za-slu-žen? Le ta-ko na-prej, srce mo-je zla-to! No-vo-tar-je po-tre-bu-je-mo... Hup!«

Nekje v daljavi je zadnelo velikonočno zvonjenje...

Konserve po 46 letih

Skupina ameriške odprave za raziskave v geofizikalnem letu je na rtu Tvans našla živilske konzerve, ki so bile last kapitana Scotta. Ta je leta 1911 pri odpravi na Južni tečaj izgubil življenje. Konserve so poslali v Perivale v Anglijo, kjer živi sin slavnega raziskovalca, naravoslovec Peter Scott. Ta je konzerve odprl v prisotnosti številnih znanstvenikov.

Peter Scott je konzerve, drugo za drugo pokušal. Konservirani jezik je imel komaj občuten okus po siru. Glede kakovosti kondenziranega mleka so bile ugotovitve manj ugodne. Marmelada iz ribe-za pa se je zdela učenjakom boljša od tiste, ki je danes v prodaji.

POD ČRTO

KREPOSTI IN VRLINE komunizma in rdečih tiranov

XVI.

»Samo nobenega obutka!«

Masaryk je nadaljeval: »Naslednji večer so nas povabili na banket. Alkohol se je zlivljal v potokih. Držal sem se vodke, ker vem, da ta plačja ne povzroča glavobola. Rusi, posebno pa še člani politbiroja so se obnašali kot otroci. Segali so pridrno po razmnoževanju žgahu iz samega veselja, da ne bomo potóvali v Pariz. Pri ribi, ki je bila izvrstno pripravljena in katere se je Stalin lotil z največjim navdušenjem, se mi je nudila priložnost, da ga malo potipijem. Omenil sem mu, da je sedaj Rusija pač primorana, da nam dobavlja vse, kar potrebujemo, kajti drugače bomo prisiljeni obrniti se na Zahod. Na besedo »prisiljeni« sem polagal poseben poudarek. Stalinov odgovor je bil kratek: Tega ne bo treba. Dobili boste vse, kar vam bo potrebno! V njegovih besedah je vladala očitna oostrost. Ta oostrost je odkrivala njegovo prepričanje, da nas ima v pesti. Ko smo obravnavali podrobnosti, sem predlagal, da bi mi lahko dobavljali izdelke proti sovjetskimi surovinam. Predvsem sem ponujal obutek. Čevlji smo proizvajali, čez mero. Ali komisarji so se otepli z rokami: Samo nobenega obutka! Temu sem se čudil, kajti vsakdo se je lahko prepričal, da je na milijone Rusov ovijalo stopala v cunjce, ker ni bilo čevljev. Stalin, ki je bil dobre vo-

lje, mi je odkril uganko: »Vaši čevlji so za naše razmere vse prelepi. Z vašimi izdelki bi ljudi samo razvabili. Posebno ženske bi si ustvarjale svojevrstne predstave o Zahodu.«

V tem trenutku se mi je zablistalo spoznanje, da komunisti naravnost kronično trpijo na občutku manjvrednosti; čutiljo, kako daleč so zaostali za Zahodom. Prav zato se ga tudi boji. Zato so nam tudi ponudili olajšave. Ne upajo se postopati z nami s tako trdoto, kot to uganjajo s Poljaki in Romuni. Čutiljo, da se jim mi ne bomo nikoli uklonili! Ubogi Masaryk! Seveda so tudi v tem primeru boljše-viki samo na pol izpolnili dane obljube. Gospodarski položaj dežele se je slebsal od trenutka do trenutka. Češko industrijo so prilagodili sovjetskimi potrebam. Sovjeti so pritiskali na cene prav tako, kot v Jugoslaviji, Bolgariji in na Madžarskem.

»Bolje stoje umreti!«

V sredi druge svetovne vojne je Jan Masaryk na londonskem radiu opominjal svoje rojake pod Hitlerjevimi jarmom: »Bolje stoje umreti, kot kleče živeti! Mnogi so se tega gesla držali. Februarja 1948 je geslo veljalo tudi Masaryku, odločil pa je drugače.

Stalinove dobave ob koncu 1. 1947 niso mogle izenačiti gospodarskega prometa dežele z Zahodom. Čehi so pričeli godrnjati. Godrnjali so nad slabo prehrano in neuporabnimi nadomestki. Godrnjali so nad pomanjkanjem sladkorja, ki so ga nadomeščali s saharinom, nad pomanjkanjem mesa, nad črno borzo in tudi nad razvratnim življenjem komunističnih pajdašev

in rdečih pustolovcev.

Pred takimi kulisami komunističnega raja so vsa pričakovanja voline zmage za Gottwalda in Kremelj hitro skopnela. Beneš se je tega zavedal in upravičeno pričakoval silovit napredek svoje stranke pri volitvah. Tudi Gottwald, Slansky in Kremelj so se tega zavedali, zato so se odločili, da z vsemi sredstvi preprečijo komunistični poraz. Že takoj v začetku leta 1948 so se po praških ulicah razširili glasovi: »Prevrati! Državni udarci! Komunistični govorniki so lajali.« Komunistični rokomavši so pričeli z javno napadalnostjo proti mirnemu meščanstvu. S praške smodnišnice so napadali predsednika Beneša, še z večjo podivjanostjo pa so nastopali proti Masaryku.

Tudi Beneševi pristaši niso držali križem rok. Narodni socialisti so organizirali svoje kadre na podeželju. Sokoli so bili odločni, da branijo narodno svobodo. Pri socialdemokrati se je večal odpor proti komunističnemu sopotniku Fierlingerju. Obe fronti sta se krepili. Na eni strani demokratične stranke, narodne organizacije in del armade, ki ga je vodil pomočnik šefa generalnega štaba, general Pika. Vojni minister, general Svoboda, in šef generalnega štaba Boček sta bila oportunisti. Vsa ta protikomunistična fronta je palagala vse svoje upe na predsednika Beneša, od katerega je pričakovala odločilnih besed.

Tretji v zvezi

Na drugi strani fronte je stal Gottwald, razjarjeni mož ljudstva, kremljski u-darnik, ki se je tako rad ponášal z masko

očeta delavstva. Brez dvoma mu je komunistična propaganda ustvarila med množicami nekaj simpatij, čeprav so Pražani zbijali duhovite šale na njegov račun in posebno se na račun njegove žene, ki so ji prav tako slabo pristojala elegantna oblačila, kot gosposka rekvirirana vila.

Gottwald je bil star komunist in je že 1. 1928, z 29 leti sedel v Centralnem komiteju KP. Poleg Gottwalda je stal v vrsti kremljskih priganjancev Zapotocky, sindikalni poglavar z okrog 2 milijona članov. Njegovo orožje je bila proglasitev splošne stavke ob vsakem kremljskem namigu.

Zapotocky, kmečki sin, je bil 25. februarja 1948 imenovan za podpredsednika vlade, 14. junija 1948 pa je postal ministrijski predsednik. Po smrti državnega poglavarja Gottwalda so ga 21. marca 1953 postavili za predsednika države in na tem mestu je še danes.

Tretji mož v komunističnem generalštabu v Prahi je bil najnevarnejši: Rudolf Slansky, s pravim imenom Salzmann. Izhajal je iz imovite židovske družine in se je iz osebnega slavohepa že v mladosti zapisal KP. Kot vedno in povsod se je Zid z vsem fanatizmom in z nepotvorjenim sedizmom zaletaval prav v tisti razred, iz katerega je izhajal. Janičarji so povsod huji od Turčina. Aroganten cinik, brezvestnejši največjega formata in brutalen do skrajnosti je bil najdragocenejše orodje kremljskih poglavarjev na Českoslovaškem. Pravzaprav je bil Slansky glavni kolovodja. Niti Gottwald in niti Zapotocky nista tvegala kihmiti proti njemu. Gottwaldu je očitno kazal, da

ga ima za omejenega proletarca, ki je ravno še dober, da služi za napisno tablo delavstva. Gottwaldu je dopuščal, da v parlamentu in na ulicah spuša svoje demagoške tirade, v partijsko-teoričnih in dogmatičnih vprašanjih pa je moral kloniti pred samovoljo Slanskega.

Ta delitev dela je omogočala spretno taktiziranje z Benešem. Gottwald se je postavljaj kot odemokratični partner, je tu pa tam tudi kaj popustil, dopuščal se je celo prepričati, kakor se je to zgodilo pri vprašanju glede Marshallovega načrta; vse važne odločitve pa si je pridržal Slansky. Verjetno je Gottwald celo našel spjeljal na popuščanje v vprašanju Marshallovega načrta, da ga je potem v Kremlju čimbolj očrnil. Gottwald je preklinjal in prisegal maščevanje, ali se je uslužno pokoril. Gottwald je bil aktivist. Izvajal je dane ukaze. Slansky je bil podaljšana roka moskovskega Politbiroja. Njegova zapovedovalca sta bila Berja in Zdanov, oba kremljska mogočnika.

To so bili akterji borbe za Prago. V začetku 1. 1948 so si stali nasproti, pripravljeni za nasok. Ko je meseca februarja komunistični notranji minister — ne da bi vprašal vladu — številne komuniste imenoval za policijske častnike, je zavrelo. Dvanajst nekomunističnih ministrov je iz protesta proti samovoljni oblasti prepotentnega policijskega ministra zapustilo vladu. Na ta način so hoteli strmoglaviti Gottwaldovo vladu in nuditi Benešu priložnost, da imenuje nepolitičnega predsednika vlade, ki bi vodil posle do volitev. Vsekakor je bil to pameten načrt, ali...

(Se nadaljuje)

Resnosti občinske krize

Na seji občinskega sveta 26. aprila je župan Bartoli naznanil, da sta on in odbor sklenila podati ostavko. Obrazložil je, da pri sedenju stanju v občinskem svetu, z ozirom na sklep republikancev, da izstopijo iz občinskega odbora, ni bilo več mogoče uspešno voditi občinske uprave. Izjavil svet. Cumba in Geppija (rep.) je izhajalo, da so socialni demokrati zahtevali pri notranjih pogajanjih med strankami občinskega odbora, naj se ta odbor izpopolni. To pa z vstopom v odbor enega zastopnika od »Movimento Economico Nazionale« (MEN), da bi na ta način odbor pridobil podporo od MEN, italijanske socialistične stranke (Nenni) in od UP ter tudi od USI (Zveze neodvisnih socialistov - titovcev). Na to pa republikanci niso mogli pristati. Če je odbor dosledno odklanjal podporo komunistov, kako naj bi bil sprejel podporo od USI, ki so tudi komunisti. Prav tako so bili republikanci proti temu, da bi zastopnik od MEN prišel v odbor, ker ni to nikakršna stranka in ker je bilo na njeni listi polno bivših »avangardistov«, ki so bili vse drugo kot demokrati. Svetnik Lanza je odgovarjal republikancem in je izjavil, da oni odklanjajo sodelovanje z liberalci, z mislini in s komunisti.

Sledile so izjave vseh predstavnikov političnih strank in skupin. Iz teh izjav je v splošnem bilo razbrati, da ni nobena stranka navdušena za razpust občinskega sveta in za nove volitve. Proti sestavi »naboravne« odbora s strani demokrščanov se je izreklo več govornikov. So pa naglašali, naj DC prevzame vodstvo in imenuje župana iz novih vrst v novi koaliciji. En govornik se je izrekel proti sedenjemu županu. Drugi je zopet menil, da če ne bi DC uspela sestaviti odbora, ki bi imel za seboj večino v mestnem svetu, naj bi potem poskusili socialni demokrati s svojim županom. Predstavnik DC dr. Gasparo je izjavil, da oni izključujejo vsako sodelovanje s komunisti, z USI in z mislini. Iz tega bi se dalo sklepati, da ne bi bili nasprotni sestavi odbora, ki bi se opiral na tako imenovano malo demokratično levico: MEN, UP, PSI in socialne demokrate. Toda pogoj za sodelovanje male demokratiške levice je zahteva, da DC jasno in odkritosrečno izjavi, da bo z vsemi svojimi silami in s svojim vplivom zahtevala za Trst pristoječo, za katero je v sedanjem občinskem svetu 26 svetovalcev brez DC. Na koncu se je bil odstop odbora in župana sprejet z vsemi glasovi. Na prihodnji seji, 3. maja, prične zopet volitev župana in odbora. Zaman bi bilo danes ugibati, kakšen bo izid.

Govor dr. Agneletta na seji 26. aprila

Dr. Agneletto je imel na zadnji seji važen govor, ki ga pa, žal, zaradi plega prostora ne moremo v celoti objaviti. Dr. Agneletto je najprej naglasil, da tiči vzrok nesposobnosti sedanjega občinskega predstavništva za upravljanje tržaške občine ne toliko v politično-ideoloških razlikah strank, kot v nepremostljivi razliki njihovih gospodarskih programov in načel glede podviga tržaškega gospodarstva. V tržaškem mestnem svetu sedijo skupine, ki jim popolnoma manjka to, kar imajo v izobilju občinski predstavniki vseh drugih mest italijanskega polotoka, namreč »ono malo lokalnega patriotizma« v gospodarskih vprašanjih. Ne da bi grešil zoper lojalnost in zvestobo nasproti Italiji, bi se moral tržaški občinski svet čutil dolžnega, da zahteva od vlade izjemne ukrepe za Trst, ki ima, z ozirom na svoje ogromne izgube in okrnjenj, kakor nobeno drugo mesto Italije, nesporno pravico tudi do izjemnega ravnanja in upoštevanja s strani Rima, neizvzemši med drugim tudi pravico do proste cone.

Kosi, sinice in občinska kriza

Na naši jablani so si sinice postale v mali hišici, s katero nam je za nekaj sto lir postregel gospod Edvard. Solidna in arhitektonske sodobna hišica, ki ni zahtevala nobenih oduševskih in tudi ni terjala nobenih sodniških postopkov, kar je vse proti našim tržaškim šegam in običajem. V gnezdu se ni naraščala, vendar vse kaže, da mamica pridno valijo, kajti čaka redno prihajajo s tako polnim kljunom raznih blegrov, kot to delajo obilne Tržačanke, vračajoče se s trga Rdečega mostiča in puščaj svoje sledove po tramvajih in avtobusih.

V toliko je tudi vse v redu. Če bi je tega ošabnega rumenokljunega kosa ne bilo, ki je nekaj časa dnevno — celo tudi večkrat na dan — obletaval sinjičji domek in ga nekam sumljivo nadzira. S svojim trdim kljunom udarja po strehi, se vzpenja ob vzletišni luknji in v višini celo svojo črno glavo vtakne vanjo. Prav nič mu ni mar, da je luknja za njegovo zajetno telo preozka. Sploh se tako bahavo postavlja proti malemu sinjičjemu petelinčku kot oblastniška mestna gospoda. Petelinček se mu seveda postavlja po robu in nepovabiljenega gosta jeznost odganja z vihravimi perotmi. Ali kos se za vse to ne zmeni. Tako počenjajo pač vsi vsiljivi kosi sveta.

Črni ovaduh se stalno vrača, dviga glavo, ropoče po hišici, se napljuje s svojim črnim in elegantno ukrojenim frakom, ki ga obsevajo sončni žarki. Včasih tudi po kako zažvižga z vrha navzdol. Hotel bi dokazati, da je njegov melodični spev čisto nekaj drugega kot pa sinjičje droble-

Ce bi današnji občinski svet ne bil sposoben, da ustvari delovno večino z istovrstnimi gospodarskimi vidiki o rešitvi tržaške gospodarske krize, bi se morala postaviti Trstu resnično aktivna delovna večina, katere gospodarska politika za podvig Trsta in njegovega ozemlja mora slediti na skupnih temeljih. Iz Trsta je treba ustvariti mesto, ki bo samo sebi zadostovalo, da ne bo odvisno od milosti in podpora. Zato je treba doseči: pomnožitev trgovske mornarice, finančne olajšave za trgovino, olajšave prevoznih tarif in davčev za inozemski prevoz. Dr. Agneletto je naglasil, da ne bo prišla blaginja Trsta toliko od njegove industrializacije, ki zahteva ogromnih kapitalov, ki jih obmejno mesto težko dobi, pač pa od mednarodne trgovine, od pristanišča, od pomorstva in od turizma. In da lahko Trst izkoristi svojo neprecenljivo gospodarsko-zemljepisno lego, mu je treba dati razmah prav s pristoječo. Prosta cona ne bo nikoli centrifugalna (sredobezna) sila od države, ampak gospodarsko-psihološki činitelj, ki bo lahko zbudil na Tržaškem one skrite, speče sile podjetnosti in ustvarjanja, ki jih more zbuditi samo nov velik, mogočen dogodek, kot je prosta cona.

V tržaškem mestnem svetu se nekatere stranke upirajo prosti coni, ker so ji njih centrole v Rimu nasprotno. Toda v tako življenjsko važnem problemu za Trst mora vsak tržaški občinski svetnik imeti pogum, da odkrito pove: ali je za ali proti prosti coni, katere je za Trst koristna, za državo pa neškodljiva.

Krščanska demokracija se je izrekla za pristoječo z nekaterimi pridržki. V tem hipu je potrebno, da DC odločno in

jasno pove, ali je za pristoječo ali ne. S tem bo storil prvi korak za rešitev sedanje občinske krize in nasproti medsebojnemu zaupanju vseh onih, ki so za podvig Trsta in njegovega ozemlja.

Prišel je čas, da vsek občinski svetnik prevzame vso odgovornost za svoje zadržanje glede življenjskega problema, ki stoji pred nami: glede gospodarske bodočnosti Trsta in njegovega ozemlja. Tu ne gre za koristi niti DC niti komunistov, misinov ali menovcev, tu gre za koristi Trsta in njegovega prebivalstva. Nove volitve ne bodo rešile problemov, ki so pred nami. Dr. Agneletto je zato proti novim volitvam tudi zato, ker bi se pol milijard lir, ki bi je volitve stale občino in politične stranke, lahko bolje uporabilo. Z odstopom občinskega odbora je dana možnost za sestavo delovne, aktivne večine, in teka večina je mogoča.

Seja glavnega odbora SDD v Trstu

Seja glavnega odbora Slovenske demokratske zveze bo v nedeljo 5. maja t. l. ob 9.45 predp. v društvenih prostorih v ulici Machiavelli 22-II. b. b. b.

Dnevni red:

- 1) Poročilo ožjega odbora in sklicanje občnega zbora;
- 2) Politični položaj na Tržaškem;
- 3) Deželna avtonomija in Slovenija;
- 4) Položaj v svetu;
- 5) Slučajnosti.

Izvršni odbor

Titova Jugoslavija prosi kruha

Titova politika kolebanja je spet zašla na mrtvi tir. Dogodki po satelitskih državah so razblinili Titove upe, da bi Kremlj privolil v Podonavsko rdečo federacijo pod Titovo taktiko. Nasprotno, Moskva nadaljuje z načrtnim slabljenjem in izpodreževanjem gospodarskih vezi. Na spomladansko razvele gospodarske odnose s Sovjetijo je nenadoma padla slana, in tako so beograjski boljševiki primorani ponovno beračiti v Washingtonu za miloščino. Morajo, ker se Titova Jugoslavija ne more sama preživljati.

Dežela, ki je bila nekdo žitarica južnih Evrope, izkazuje pod komunističnimi gospodarskimi čudodelniki naravnost orjaški primanjkljaj žitaric, milijon 350 tisoč ton na leto. Režim lahko vzdržuje svoje gospodarstvo le z inozemsko miloščino. Ameriška gospodarska pomoč bo dobavljala živila, in z izkupičkom bodo komunisti poskušali uresničiti številna notranja gospodarska vprašanja. Pomanjkljivi poljedelski pridelek ki sili komunistično vladavino k stalno naraščajočemu uvozu živil, je prisilil Tita, da je moral znatna investicijska sredstva dodeliti katastrofalno zanemarjenemu poljedelstvu. Za nadaljevanje industrializacije je trenutno tako malo sredstev na razpolago, da je brezposelnost v zadnjem času ogromno narasla.

Brezposelnost pa pomeni za Titov režim smrtno nevarno klico. Pretekli dogodki na Poljskem in Madžarskem so dovolj zgovorni dokazi za tako bojazen. Prav zato taki napori za tuje kredite, za veleprojekte, kot je n. pr. orjaška tovarna aluminija.

Medtem ko Beograd prosjači za zahodno pomoč, nateza režim v notranjosti politične vezi. V zadnjih časih so po raz-

nih jugoslovanskih mestih pozaprli številne Džilasove simpatizerje. Tudi druge »sumljive« ljudi je UDBA v meglenih jutrih dvignila s postelje in jih spravila pod ključ. UDBA je spet hudo aktivna; mnogim »reakcionarjem« so odvzela pravico svobodnega gibanja. Vohunsko stikanje in denunciranje je spet oživilo. Vsekakor pa so udbovske uniforme izginile z mestnih ulic. Izkušnje z linčnimi vohači AVO na Madžarskem so udbovce preobele v civilna oblačila. Zanimivo je tudi, da so morale mladinske organizacije oddati orožje.

To so previdnostni ukrepi v obrambo »socialističnega reda«, ki opira svojo oblast na konice bajonetov in na udbovske grožnje.

„Planinska roža“

Glasbena Matica in SNG sta v torek 23. aprila priredila v Avditoriju opereto Radovena Gobca »Planinska roža«. Glasbena Matica je preskrbela za pevske točke in za orkester, medtem ko je SNG prispevalo z orkestro izdelavo operete. Poleg članov SNG sta nastopala na odru še Elvira Piščančeva kot Katja Silvana in tenorist Renat Kodermac kot Miran Svetlin. Oba pevca poznamo že iz radia in smo si zato od njih mnogo več obetali, kolikor pa sta nudila.

Režiser Modest Sancin najbrž ni dobro razumel tematike, ki jo je podal Gobec. Sancin je res dobro in prepričljivo našudiral svoje kolege iz Narodnega gledališča, medtem ko je skoro pozabil na pevca, ki sta si na odru pomagala kot sta le vedela in znala. Tudi ni znal postaviti na oder v pravem trenutku baleta, ki je prihajal in odhajal z odra v trenutkih, ko smo si tega najmanj pričakovali in najmanj želeli. Prav tako se je dogajalo tudi z zborom, ki pa je bil sam zase odličen. Tega pa na žalost ne moremo reči o baletu, ki mu je manjkalo precej vaje.

Pevca Piščančeva in Kodermac sta pokazala veliko volje, čeprav nista bila na višini svojih vlog. Posebno je odpovedal Kodermac, katerega šibki glas ni prišel do veljave. Igralcem SNG pa gre vsa pohvala. Ker nam prostor ne dovoljuje, da bi podrobno analizirali like posameznikov, naj omenimo samo one, ki so se zdeli najboljše in se dobro uveljavili. Najbolj nas je zadovoljil Joško Lukež, ki je izvrstni igri pridelal mnogo humora. Presenetil je tudi njegov pevski nastop, saj je bila arija metuljčka najlepši prizor. Posebna pohvala gre tudi Starešiniču. K uspehu sta mnogo pripomogla Leli Nekrstova in Silvij Kobal, ki sta svo-

PODPIRAJTE SDD

Ime, ki pomeni vse za poznavalce blaga!

OBIŠČITE
MAGAZIN
ANGLEŠKEGA BLAGA
(MAGAZINO STOFFE INGLESI)

Skladišče: TRST - Ulica S. Nicolò 22
Telefon št. 31-138

oglasil osliček ob jasliah in zarigal: Ihe, iha, ga ni doma!

Ko so modrijani iz Jutrovega dvignili glave, so spoznali, da je dete mrtvorojeno.

Žabja dvojica

Dve mali žabici sta se prekrucnili v lonce z mlekom. Površina tekočine je bila do roba lonca le preveč oddaljena, da bi se spet lahko skobacali na lončeni breg. Tudi za žabji skok ni bilo nobenih izglelov; žabji kraki niso namreč dosegli trdnega tla, kar je pogoj za vsak skok na tem svetu. Ena izmed obeh žabic se je vdala v svojo usodo. Razkoračila je vse štiri krake po beli tekočini in potpežljivo čakala na svojo zadnjo žabjo uro.

Druga žabica pa je cepetala in otrsala s svojimi kraki vso ljubo, dolgo moč. Ta žabica je bila zgrajena in zato tudi napredna žaba, ki je poznala žabjo dialektiko na izst. Prepričana je bila, da je lonce kraška pinja, ki z uspešnim metenjem spreminja mleko v maslo, in izvira »Kraški bisera«. Vsi ti njeni napori pa so bili zaman, kajti mleko je bilo proizvod slovenskih planiranih krav. Tako mleko pa je prava pinjenica, odkar je zavladata v deželi ljudska oblast. Iz takega mleka ne bo nikoli masla. Smetano, ki se po obstoječih narevnih zakonih nabira na vrhu vsakega mleka, so po doslednostih ljudskopremoženjske doktrine sproti posnemali tisti, ki so v deželi na vrhu. Torej vrhunci...

Zabica, ki se je vdala v svojo usodo, je naveličana plavalu po prosojni mlečni površini. Bila je reakcionarka in je ni bilo drugega kot sama koža in zrak. Lažja je bila od samega vodenega mleka.

Ko je napočilo spomladansko jutro, je prišla gospodinja po mleko. Ob pogledu na obe žabici se je tako prestrašila, da je lončevino spustila na tla. Ponizna reakcionarka, spočita, žilava od pomanjkanja in izsoljanja v spoštljivem izogibanju pred oblastjo, je izkoristila priložnost in jo v dolgih skokih odkurila. Napredna žabica, utrjena od neprestanega regljanja skozi vse svoje življenje, izmučena od nočnega živčnega cepetanja, pa je mezavestna obležala. Gospodinja jo je brez težav potolkla s copato.

Nova šola v Zgoniku

V teh dneh bodo odšla na dražbo dela za zgraditev nove šole v naši občini. Solško poslopje bo stalo 31 milijonov in pol lir. Staro šolo pa bodo preuredili za učiteljsko stanovanje. Upamo, da bodo podjetja zaposlila tudi domačo delovno silo, saj je pri nas in po okolici precej nezaposlenih ljudi.

Za preureditev in tlakovanje cest je občinska uprava prejela kredit v znesku deset milijonov lir. Tudi ta dela bodo zaposlila nekaj domačinov.

Dela na polju je sedaj čez glavo. Trte so ozelenele in jih bo treba zveplati. S sajenjem krompirja smo močno zaostali zaradi slabega vremena marca meseca. Tudi druge vrste pridelka smo kasneje spravili v zemljo kot prejšnja leta.

Neš komunisti so v zadnjih mesecih nekam zaspali. Mnogi so tudi spregledali, samo tega nočejo priznati.

ŠOLSKÉ VESTI

Ravnateljstvo Državne nižje srednje šole s slovenskim učnim jezikom v Trstu sporoča, da je čas za vlaganje prošenj za sprejemanje in razredne izpite ter za nižji tečajni izpit do 25. maja.

Vsa potrebna pojasnila se dobijo v tajnistvu šole v ul. Scuola Nuova 12-II.

Ravnateljstvo Višje realne gimnazije s slovenskim učnim jezikom v Trstu sporoča, da je treba vložiti prošnjo za zrelostni izpit do vključno 6. maja; za sprejemni izpit v klasični licej in vstopne izpite za ostale razrede pa do 15. maja.

Pojasnila daje tajništvo Višje realne gimnazije v ulici Lazaretto Vecchio 9-II vsako dopoldne od 10. do 12. ure.

SLOV. NARODNO GLEDALIŠČE

in
GLASBENA MATICA

v Trstu

V soboto 4. maja 1957 ob 21. uri,
v nedeljo 5. maja 1957 ob 17. uri
v Prosvetnem domu na OPCINAH

PLANINSKA ROŽA

opereta v treh dejanjih

Besedilo in glasila:

RADOVAN GOBEC

Odgovorni urednik:

Prof. Dr. ANTON DABINOVIC

Tiskarna Adria, d. d., v Trstu

IME, KI POMENI:
kvaliteto - modo - jamstvo
zaupanje za potrošnike
klasičnega moškega in
ženskega blaga

Z nakupom dobrega angleškega in
domačega blaga prihranite denar

Obiščite nas in se
prepričajte osebno!